

Moeders. Heiligen

Dieuwertje Mertens

Moeders. Heiligen

Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2023

Copyright © 2023 Dieuwertje Mertens
Voor overname kunt u zich wenden tot Em. Querido's
Uitgeverij BV, Weteringschans 259, 1017 XJ Amsterdam.

Omslag Brigitte Slangen
Omslagbeeld Leonardo Dudreville (1885-1976), NPL –
DeA Picture Library/Bridgeman Images
De uitgever heeft getracht de rechthebbenden van het
omslagbeeld te achterhalen. Aan hen die menen aanspraak
te kunnen maken op enig recht, wordt verzocht
contact op te nemen met de uitgeverij.
Foto auteur Bianca Sistermans

ISBN 978 90 214 7368 0 / NUR 301
www.querido.nl

Voor alle mogelijke moeders

‘Toen ik nog jong en ongelukkig was
Oh ik verlang zo terug naar die tijd
Maar geef de schuld niet aan de kinderen
Want ook de kinderen spelen het kwijt’

– Roosbeef, ‘Menselijke mensen’

‘Niets bestaat dat niet iets anders aanraakt.’

– Jeroen Brouwers, *Bezonken rood*

I

Want dit is mijn lichaam

‘Hier was het,’ zegt Amant. Op deze plek vloog Marian uit de bocht. Hij zet de auto op de uitwijkplaats. Twee stappen naar de rand, drie naar de afgrond. De vangrail is nieuw. Ik buig voorover. Hoe diep. Daar ging een moeder. Hier staat haar zoon. Ik zet me schrap en tast naar zijn hand. Er ligt een bos rode rozen. Geen kaartje. ‘Enig idee van wie?’ vraag ik. Hij haalt zijn schouders op.

Een zelfverkozen dood? Haar schedel aan gort. Alles kapot. ‘Hartstilstand, gebeurt ook nog weleens,’ zei de schouwarts.

Amant legt witte lelies tegen de vangrail en draait zich resoluut om. Ik staar naar de lucht, de zon recht boven ons. Een buizerd bidt boven de plek des onheils. ‘Mercedes, kom.’ Ik sla een kruisje en stap in. Vanuit een ooghoek zie ik hoe de vogel uit het blauw valt.

De verhuurders wachten ons op. Clémence en François staan wuivend op de oprijlaan. Ik til mijn hand tot net boven het dashboard. Amant stapt uit. Hij voert het woord maar. Zijn moeder, zijn Fransen. Zeven maanden geleden vertrok Marian van deze oprijlaan op espadrilles, met een gevlochten rieten hoed op haar grijze bol, een rolkoffer achter zich aan slepend door het grind, zwaaiend met haar vrije hand – *au revoir*, ja dáág hoor –, nu keert ze terug als een hoop as in een pot. Weg is het handje en waar is de hoed? Ik ken haar slechts uit verhalen: de verwarring, de ruzies, de liefde voor sherry, zon en Jacques Brel. Die espadrilles verzijn ik erbij, terwijl ik denk aan de vuilwitte sloffen onder haar bed, doortrokken met de geur van voeten. Amant hangt de charmante jongen uit. Mijn interesse is matig, maar de mimiek van de drie is overdreven. Hartelijkheid, droefenis en over tot de orde van de dag. In mondklanken terug te brengen tot: *Aaah, Oooh, Allez*.

De Fransen knikken naar de auto. Amant trekt mijn portier open. ‘Zeg even gedag,’ fluistert hij. Als verlamd blijf ik zitten. Hij trekt de kofferbak open en loopt achter de Fransen aan. Met twee zware weekendtassen aan zijn schouders klimt hij omhoog. Steentjes schieten weg onder zijn voeten. Het zou aardig zijn als ik zou helpen. Zou dat niet aardig zijn? Ik verroer me niet. Kruidje-roer-mij-niet, nee, laat me met rust. Gedrieën staan ze nu bovenaan het pad. Amant zet de weekendtassen neer voor het trapje naar het bijgebouw dat verborgen ligt achter het loof. De Fransen lopen door de tuin naar hun villa. Marian huurde het bijgebouw de afgelopen tien jaar en hing er *l’artiste* uit.

Amant wenkt. Mijn voeten vallen op het grind. Hij loopt naar me toe en hijst me overeind. ‘Dit is de ideale plek om bij te komen. Ga maar eens kijken. Draag jij de boodschappen?’

‘Nee, ik draag de moeder.’ Met twee handen de moeder. Ik graai achter de bijrijdersstoel naar de omgevallen urn. Wat is ze zwaar, zo zwaar als haar voet op het gaspedaal voor ze de berg af stortte.

Haar espadrilles – dus toch! – op de mat bij de deur. De urn mag op de platgetrapte hielen, zolang ze maar niet in de weg loopt. Op de schildersezels bij het raam staat een doek met een berglandschap. Een ezel op de voorgrond, of is het een geit? De inrichting is een bijeengeraapt zootje brocante, heel Frans allemaal. Een uitzicht van bomen en bergen. Muren en nog meer muren. Groen in een lijstje. Niets kan hier weg.

Gedwongen te blijven in *a room with a view*. Kan een mens kleur absorberen? Ik ben verzadigd van het groen van de bergen, het groen van de Lot, het groen van Mercedes. Besta ik nog wel? Ik lig of ik sta voor de groene lijst. Ook ik ben een boom, staand of vallend. Ik tuimel in het groen van stortbui naar opklaring. Uitzicht op bergen, uitzicht op muren. Omsloten, geborgen. Er is geen ander geluid dan dat van de vogels, de krekels, de wind en de wespen. De lucht vibreert van de vleugelslagen.

Af en toe komt Amant kijken. Hij grijpt naar mijn borsten en duwt zijn kruis in mijn gezicht, ritst zijn gulp open. 'Als je je mond toch niet gebruikt om te praten.' Hij lacht erbij, maar het is geen grapje. Hij vindt me zo lekker. 'Toe nou, liefje, ik hou van jou.' Mijn lippen blijven verzegeld, stijf op elkaar. Zijn moeder heeft zich naar een andere hoek van de kamer verplaatst op haar Franse slofjes. Ja, dit is je zoon. Ben je trots?

De zon kiert door mijn nachtmerries. Vandaag gaan we naar buiten. Kom op, Mercedes. Dat zal je goeddoen. ‘Een pittoresk dorp met zicht op de ongerepte natuur,’ zegt Amant. Geloof je me niet? Kom, de zon wenkt. We lopen een rondje. Er is een pleintje, een verschoten Mariabeeld, een wit kerkje – ’s zomers geopend –, leegstand, veel leegstand, een uitzicht op de Lot en de barrage. Lege huizen, volle graven. Op het plateau zit een oude, bruingeblakerde man achter zijn schildersezal, in zijn hand een fles wijn. Hij schildert het uitzicht en hoest: kanker of covid. De dorpsgek, *un artiste, un amateur, un alcoolique*. Als we passeren zakt zijn mond open. Hij kijkt ons na. *Un idiot*.

We klimmen en dalen, klimmen vooral. Sportbar Limoncello is tot vijf uur gesloten. Grijs wolken drijven bijeen, sluiten het dorp tussen bergwanden af, hup, deksel erop, het dorp is toch dood. Kijk naar dat pleintje, bijkans verlaten, op een manke hond met vlekken na. Een boom en een bankje, een lege fles wijn.

Clémence en François, ze willen gezelschap. *Un apéro dans le jardin*. Verhuurders met behoeften. En ik ben een aapje, een aap in een jurk. Kijk me grijnzen, grijnzen en slikken. We bevredigen graag. Doen we ooit anders? Ze serveren wijn uit een kartonnen doos en een terrine met stukken. Brokken gans blijven in mijn keel steken, zo kan ik goed gakken. ‘Marian was *très gentille*. En zó gek op haar kleindochter. Stéphanie, is het niet?’

Amant doet charmant. Hij lacht, speelt de jacquetversie van zichzelf. Dood, kom mij halen.

‘*Salute!*’ Ze heffen het glas. ‘Hoe gaat het met jullie dochter?’

‘Nee, niet Mercedes’ dochter. Mijn dochter is uit een eerder huwelijk.’

Amant laat een foto zien op zijn iPhone. Kijk die geilneef van een François eens likkebaarden. ‘*Une très jolie fille. Oh là là.*’

Ze studeert geneeskunde. Ze is zo knap en zo intelligent. François steekt zijn glanzende vette vingers in zijn mond.

Nog meer moeders aan tafel? En niemand weet dat ik Repelsteeltje heet. Clémence heeft een spleetje tussen haar tanden en een verleden. ‘Vroeger was ze *une très belle actrice*,’ zegt François. ‘Maar nu is ze *gros*, ze telt niet meer mee.’

Clémence wrijft over haar buik: ‘*Allez, le foie gras, le pain et le vin.*’ François schudt zijn hoofd. Fraai is anders.

Ook hij lust er pap van. ‘Het dorp is zo stil, wat moet je anders? Maar vroeger was ik slank, zoals Mercedes.’ Clémence prikt in mijn zij. ‘Wat een figuurtje. Welk dieet volg jij?’

'C'est le régime malheureux.'

'Is het een grap?'

'Non, c'est sérieux.'

Ze lachen als boeren. Amant voorop.

Een nachtvlinder danst in het maanlicht dat via een kier in het gordijn de kamer doorklieft. Amant ademt zwaar. Zweetdruppels lopen langs zijn slapen. Ik zou een kussen in zijn gezicht kunnen drukken. Een klein bericht in de krant: *Projectmanager in zijn slaap vermoord door vriendin. Motief onbekend. Zijn projecten zijn overgedragen.* Ik loop naar het raam, steek mijn hoofd in de nacht. De tuin baadt roerloos in het licht van de maan. De donkere bosschages werpen grillige schaduwen op het gras. Het gekraak van een tak breekt de stilte in de roerloze tuin. Een man met een petje rent van het terras via de trappen naar beneden. 'Amant,' fluister ik, 'Amant!' Hij gromt. 'Een man op ons terras!' Hij rent over de oprijlaan. Ik hoor het grind onder zijn voeten wegschieten. Amant wankelt naar het raam. Hij wrijft de slaap uit zijn ogen. 'Je hebt gedroomd,' zegt hij. 'Ga slapen.'

Amant klauwt naar mijn borsten. ‘Niet opstaan, Mercedes. Kom terug in bed.’ Hij drukt me in het matras. ‘Volgens mij heb jij je plichten verzuimd. Dat loopt hier maar de godganse dag rond met die billen en tietjes. Dat doet maar. Je weet niet wat je aanricht, kleine geile nimf. Voel maar. Voel je hoe hard? Volgens mij heb jij straf verdiend. Ga maar op je buik liggen. Kom hier. O, gaan we dat spel spelen? Nou, ga maar dan. Laat mij maar weer achter, alleen met al mijn liefde.’

Ook jij met je verfikte hart deinst achterover van zoveel opzichtig vertoon. Op je sloffen kun je niet rennen. Maar ik weet dat je me nakijkt, toch, Marian? Mijn stappen klinken onheilspellend in het grind. De mist ligt over de straten. Hoe kijk je hier weg? De straat loopt af en komt uit op het pleintje. Maria. Daar staat ze met haar hoofd in de wolken. Achter haar de trappen naar de Saint-Julien. Verder: een lege *mairie*, een lege *école primaire*, een lege *auberge* en op de hoek sportbar Limoncello. Het zicht vanaf het uitkijkpunt achter de kerk reikt niet verder dan de brede bocht van de groene Lot, bomen, een bergwand. Mijn buik tegen de reling, mijn haar naar beneden. Wat als ik me optrek tot onder mijn middel en over de rand kiek? Het water zal koud zijn, de barrage mijn dood.

Ik rijd als een cowgirl, in galop hiervandaan, zijn blik op mijn rug. Zo doe je dat. Marian staat scheef op haar slofjes, haar as-oortjes klapperen. Je zoon, ik verslind hem. Hij knijpt in mijn flanken. Straks valt hij nog dieper. 'Harder, nog harder.' Hij schreeuwt als een meisje, beroofd van zijn krachten. Achteraf zijn er vragen.

Nu weg met die handjes. De zon schijnt achter de wolken. Naar buiten. Hup, niet zo traag! Waar ben jij zo moe van, man op je retour? Het dorp ligt te lonken in al zijn oude kracht. Ooit was hier leven. De klinkers gloeien nog na. Jij ook, ja. Kijk, daar is die schurftige hond weer: gezelschap op maat. Een boom en een bankje, ga jij even zitten, puf jij maar uit.

Ik leg mijn hoofd in mijn nek. De zon breekt door het wolkendek achter de maagd. Lieve Maria, een moeder in de zon. Haar handen gevouwen voor haar zedige japon. Ik knijp mijn ogen samen tegen het licht. De stralenkrans die haar omgeeft is volmaakt amandelvormig, zoals bij de gotische Marianums.

Mijn borst wordt warm. Ik houd mijn adem in. Mijn hart veert op. Heb je ooit, heb je ooit...? Mijn voeten raken los van de grond. Met een genereus gebaar werpt ze haar hemelsblauwe gordel uit als een lasso. De engelen lachen net boven de wolken. Hoor je ze schateren boven het geluid van de bazuin uit? Een astrale gordel recht uit de hemel van God naar Maria, van Maria naar mij.

Met beide handen grijp ik hem vast. Heb je ooit zoiets moois gezien? Ze glimlacht naar me. Ik laat niet meer los,

hoor je. Of toch wel, met één hand. Een foto, ik moet hier een foto van hebben. Waar is mijn iPhone?

‘Een wonder, een wonder! Kijk dan, Amant!’

Daar is mijn tong, hij is niet verloren. Amant aait de hond, hij kijkt op. ‘Je kunt weer praten. Ben je er weer?’

Een wolk schuift voor de zon. De gordel is weg. Waarom liet ik los? Wie zal me geloven?

Maria heeft mij gevonden. Vol van genade. De zon droogt je tranen. Nooit andersom. Wie is mijn getuige?

‘Maar zag je het dan niet? Maria wierp haar gordel naar me uit.’

Amant lacht: ‘Ach, klets toch niet, Mercedes, grote fantast.’

De bar is geopend. We strijken neer op het terras. Ze schenken er geen limoncello, is dat geen grap? We bestellen een fles Astrolabe, malbec. ‘We hebben maar één gerecht,’ zegt de uitbater. ‘Het heet *lièvre-lièvre-lièvre*, geschoten door Pierre hier in de bergen.’ Hij knikt naar Snorremans, die met nog twee andere lobbige snorren aan de statafel naast de entree hangt. Ze kijken naar Eurosport, boksen. Zeven, acht, negen, tien. Knock-out. Drie bereidingen van haas, anders niets.

‘*C’est bon.*’

‘*C’est bon.*’

Er valt niets te kiezen, het leven indachtig. Ik probeer Maria’s blik vanuit de verte te vangen. Een zwarte vrouw in een rolstoel passeert haar. Naast haar huppelt een kind, het is mollig en straalt van onschuld, het dribbelt met een oranje bal. Is het een jongen? Maria draait haar hoofd. Ook de mannen kijken op. De vrouw zit statig rechtop, haar huid glanst, haar haar is een hoge kroon met een gele doek omwikkeld. Om haar ogen heeft ze witte stipjes aangebracht. Ze rijdt naar de hoge tafel en stelt zich voor: ‘*Graziella.*’ De mannen stamelen. Ze zijn te stom voor hun namen. Snel maken ze plaats voor de koningin. Wat wil ze drinken?

De uitbater zet een glas gin op tafel en voor het kind Orangina met een rietje. Het lacht. Ze noemt hem Miles. Flarden kan ik verstaan. Ze komt uit Congo en nu is ze hier, hoog in de bergen, hoog op haar troon. Miles gooit zijn bal naar de zon. Ik wissel een blik met Maria. Geen zoon, geen bal, onze handen zijn leeg.